امیر کرم‌زاده، مدیرکل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی استان اصفهان:

صادرات صنایع‌دستی آورده‌های ارزشمندی برای کشور و تولیدکنندگان دارد

هنرمندان نقره کار می‌توانند با صدور ۱۱کیلو نقره‌جات تا یک میلیارد تومان به دست آورند

بازار بزرگ صنایع‌دستی اصفهان نه تنها یکی از جذاب‌ترین مقاصد گردشگری است، بلکه به‌عنوان یکی از بزرگ‌ترین مراکز تولید و فروش صنایع‌دستی در ایران و جهان شناخته می‌شود. با توسعه نمایشگاه‌های محلی و ایجاد یا بانه‌های صادراتی، می‌توان ارزش افزوده چشمگیری در این حوزه ایجاد کرد اما تحقق این ظرفیت‌ها نیازمند رفع موانع ارزی و حمایت نهادهای مسئول است. این بخشی از صحبت‌های امیر کرم‌زاده، مدیرکل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی استان اصفهان است که در گفت‌وگو با «جوان» مطرح کرده و در ادامه خبر خوشی هم برای هنرمندان داشته که می‌گوید: «در زمینه صادرات نقره‌جات، معضوعی داریم که امکان صادرات تا حدود ۱۱ کیلوگرم نقره را فراهم کرده است. یعنی با ۲۰۰ میلیون تومان نقره امکان تبدیل آن به یک‌میلیارد تومان وجود دارد. اگر یک هنرمند بتواند مواد اولیه را در مدت سه ماه به کالای صنایع‌دستی تبدیل کند، ارزش افزوده بسیار بالایی ایجاد می‌شود، یعنی چند برابر سرمایه اولیه ارزش افزوده حاصل می‌شود و آوردهای ارزشمندی برای کشور و تولیدکننده دارد. ما در حوزه صنایع‌دستی هر روز تعداد زیادی کارت تولیدکننده صادر می‌کنیم و دوره‌های آموزشی فنی‌حرفه‌ای و فرهنگی برگزار می‌کنیم. تعداد هنرمندان نیز روز به روز افزایش می‌یابد و بازار صنایع‌دستی به شدت رو به گسترش است اما چالش‌های خاص خودش را دارد که باید به آنها توجه شود. باید بازارهای جهانی برای صنایع‌دستی و صادرات گشوده شود و صنایع‌دستی ما در جهان نمایشگاه داشته باشند. تولیدکننده‌های ما توان برگزاری نمایشگاه در خارج از کشور را ندارند اما باید اینکار را انجام دهیم. نیاز داریم دولت برای بازاریابی و بردبندیک و مستندسازی و محتواسازی صنایع‌دستی کمک کند و در صورتی که کمک نکند صرف کار آموزشی نتیجه نخواهد داشت. به نظرم بخش خصوصی با کمک بخش دولتی باید هلدینگ بزرگ فروش محصول داشته باشند، تا بتواند صنایع‌دستی را حمایت کند. نگاه دولت و مجلس باید به حوزه میراث فرهنگی و صنایع‌دستی تغییر کند تا بحث اعتبارات، مطلوب و ملدگار شود. مثلاً کل اعتبار اصفهان در حوزه صنایع‌دستی کلاً ۶ میلیارد تومان است که با این اعتبار در حوزه صنایع‌دستی کار زیادی نمی‌توان کرد.

چه توصیه‌ای برای مردم و مسئولان دارید تا فرهنگ و هنر صنایع‌دستی بهتر حفظ و ترویج شود؟

در اصفهان یک هنرستان صنایع‌دستی داریم، مراکز آموزشی چون آب را داریم، تابستان‌ها مخصوصاً برای بچه‌ها و کودکان فعال است. در مرکز ادب، آموزش ها در سه دوره مقدماتی، متوسط و پیشرفته برگزار می‌شود و هر هنرجویی که این سه دوره را زیر نظر اساتید مجرب بگذارند، می‌تواند به یک هنرمند فعال صنایع‌دستی تبدیل شود. دوره‌های آموزشی شامل هنرهای سنتی مانند زری‌بافی، کار با فیبر، گلابتون‌دوزی و سایر رشته‌هاست. حتی در مدارس اکنون ال‌ اینکه در مدارس شبانه اوقات تفریح را در اصفهان برای ساخت صنایع‌دستی و آموزش صنایع‌دستی می‌گذارند. جالب این است که ما دانشگاه و دانشکده صنایع‌دستی هم در اصفهان داریم. فعالیت‌های خیلی خوبی را به صورت رشته‌ای و علمی انجام می‌دهیم و فعالیت‌هایی که می‌توانند خلاقیت و نوآوری در صنایع‌دستی ایجاد کنند. مثل تلفیق چوب و فلز، اینها مواردی هستند که می‌توانند خیلی روی بحث صنایع دستی تأثیر بگذارند و به قول معروف، خانواده‌ها بیشتر جوان‌ها بتوانند فضایی داشته باشند که هم آموزش ببینند و هم بتوانند اجتماعی شوند و از بفروشند و باعث رونق اقتصادی در حوزه صنایع دستی شوند. فعلاً این موضوع هم خانواده‌ها را امیدوار و هم انگیزه جوان‌ها را بیشتر می‌کند که به سمت آموزش صنایع دستی و تولید محصول بروند.

با قیمت مناسب عرضه کنند. موضوع پایانه‌های صادرات صنایع‌دستی نیز مهم است و باید در اصفهان راه‌اندازی شود. البته موانعی مانند نرخ ارز و مشکلات ارزی هنوز سر راه صنایع دستی وجود دارد که نیازمند همکاری بانک مرکزی، ستاد تسهیل و دستگاه‌های مربوطه است. برای مثال در زمینه صادرات نقره‌جات، معضوعی داریم که امکان صادرات تا حدود ۱۱ کیلوگرم‌نقره را فراهم کرده است. یعنی با ۲۰۰ میلیون تومان نقره امکان تبدیل آن به یک‌میلیارد تومان وجود دارد. اگر یک هنرمند بتواند مواد اولیه را در مدت سه ماه به کالای صنایع‌دستی تبدیل کند، ارزش افزوده بسیار بالایی ایجاد می‌شود، یعنی چند برابر سرمایه اولیه ارزش افزوده حاصل می‌شود و آوردهای ارزشمندی برای کشور و تولیدکننده دارد. ما در حوزه صنایع‌دستی هر روز تعداد زیادی کارت تولیدکننده صادر می‌کنیم و دوره‌های آموزشی فنی‌حرفه‌ای و فرهنگی برگزار می‌کنیم. تعداد هنرمندان نیز روز به روز افزایش می‌یابد و بازار صنایع‌دستی به شدت رو به گسترش است اما چالش‌های خاص خودش را دارد که باید به آنها توجه شود. باید بازارهای جهانی برای صنایع‌دستی و صادرات گشوده شود و صنایع‌دستی ما در جهان نمایشگاه داشته باشند. تولیدکننده‌های ما توان برگزاری نمایشگاه در خارج از کشور را ندارند اما باید اینکار را انجام دهیم. نیاز داریم دولت برای بازاریابی و بردبندیک و مستندسازی و محتواسازی صنایع‌دستی کمک کند و در صورتی که کمک نکند صرف کار آموزشی نتیجه نخواهد داشت. به نظرم بخش خصوصی با کمک بخش دولتی باید هلدینگ بزرگ فروش محصول داشته باشند، تا بتواند صنایع‌دستی را حمایت کند. نگاه دولت و مجلس باید به حوزه میراث فرهنگی و صنایع‌دستی تغییر کند تا بحث اعتبارات، مطلوب و ملدگار شود. مثلاً کل اعتبار اصفهان در حوزه صنایع‌دستی کلاً ۶ میلیارد تومان است که با این اعتبار در حوزه صنایع‌دستی کار زیادی نمی‌توان کرد.

چه توصیه‌ای برای مردم و مسئولان دارید تا فرهنگ و هنر صنایع‌دستی بهتر حفظ و ترویج شود؟

در دوره مدرن نباید صنایع‌دستی را کنار بگذاریم، چون این یعنی خط‌کشیدن روی هویت، نام خانواده‌گی و اصالت خودمان. ممکن است امروزه افراد به دلیل قیمت مناسب‌تر، کالاهای ارزان و ماشینی را ترجیح دهند اما این اشتباه است که فکر کنیم صنایع‌دستی فقط کالایی لوکس و غیر کاربردی است. صنایع‌دستی کاربردی هم داریم، مثل جاوهای زنجان که هنوز در خانه استفاده می‌شوند، یا سال‌ها و سرامیک‌های مختلف که مصرف روزمره دارند. برای حفظ و توسعه این صنایع باید هم هنرمندان را حمایت کنیم و هم تقاضای مردم را با فرهنگسازی و تسهیلات مالی، مانند پرداخت وام‌های کم‌بهره به خانواده‌ها افزایش دهیم. فروشگاه‌هایی که دارای مجوز میراث فرهنگی هستند می‌توانند در این مسیر کمک کنند. این کار هم اشتغالزایی ایجاد می‌کند، هم صنایع‌دستی را زنده نگه می‌دارد و هم فرهنگ استفاده از این محصولات را در خانواده‌های ایرانی ترویج می‌دهد. در بسک زندگی ما باید صنایع دستی وجود داشته باشد و زیبایی‌های محسوب به فرد. این امر قابل کالاهای صنعتی، با قیمت پایین به نمایش بگذاریم. نمایشگاه‌های مختلفی در کشور برگزار می‌شود که می‌توانیم این تفاوت و ارزش را نشان دهیم. این تفکر

می‌توانند به احیای این هنرها در بستر زندگی شهری کمک کند؟

باید هنرها و کالاهای ایجاد شده در زمینه صنایع‌دستی به سمت کاربردی‌تر شدن سوق داده شود و همچنین درخواست بازار را باید مدنظر قرار داد و با سلایق و کمبودهای جامعه آشنا شویم تا کالاهای کاربردی بیشتر تولید کنیم.

صنایع‌دستی چگونه می‌توانند نقش یک عنصر پایدار و زیست‌محیطی را در سبک زندگی امروزی بازی کنند؟ آیا این جنبه می‌تواند در جذب نسل جوان مؤثر باشد؟

صنایع‌دستی و کالاهای تولیدی به دلیل استفاده از مواد طبیعی و تولید آلاینده‌های کمتر، سازگار با محیط زیست و عنصری پایدار به حساب می‌آید. صنایع‌دستی هم‌چنین حامی میراث فرهنگی و موجب توسعه اقتصاد جامعه و بهبود زندگی شهری است و نقش مهمی در توسعه پایدار برای نسل‌های آینده و حفاظت از محیط‌زیست دارد.

به نظر شما، سیاست‌ها و برنامه‌های فرهنگی و آموزشی تا چه حد در جهت حفظ و گسترش صنایع‌دستی موفق بوده‌اند؟ چه تغییراتی لازم است در این حوزه رخ دهد؟

با توجه به اینکه صنایع‌دستی تجلی هویت ایران و ایرانی است، ایجاد نمایشگاه‌های داخلی و بین‌المللی و همچنین برگزاری بازارچه‌های فصلی و دائمی باعث گسترش و رونق و بازاریابی در خرید صنایع‌دستی شده است. با ادامه‌دار شدن این روند و بررسی و رفع مشکلات تولید و حمایت از تولیدات ملی، اعطای تسهیلات بیشتر به تولیدکننده جهت خرید مواد اولیه و ایجاد بیمه با نرخ تعهد شده مناسب برای کارگاه‌ها و مشاغل صنایع‌دستی گام بزرگی در این حوزه رخ خواهد داد.

چگونه استفاده از محصولات سنتی، مثل ظروف سفالی، پارچه‌های دست‌باف، گلیم و غیره می‌تواند به سبک زندگی ساده‌تر و طبیعی‌تر و اصیل‌تر منجر شود؟

استفاده از محصولات سنتی مثل ظروف سفالی، پارچه‌های دست‌بافت، فرش و غیره می‌تواند به سبک زندگی ساده‌تر و در عین حال طبیعی‌تر و اصیل‌تر کمک کند. باید فرهنگسازی شود و این فرهنگسازی باید از مدارس شروع شود تا دانشگاه‌ها تا اول ارزش صنایع دستی را بشناسیم و بعد بگوییم که این تمدن ماست. تمدن اولیه انسان‌ها، مثلاً در ایران، سایفاه‌ای به همراه‌آرسال پیش برمی‌گردد که تمدن قدیمی داریم یا حتی ۶۴هزارسال پیش که انسان‌ها با سنگ ابزار درست می‌کردند و برای خودشان شکار می‌کردند. از همان ابتدای خلقت انسان با ابزار کارش را شروع کرد و همین ابزارهای اولیه که به صورت فنی ساخته می‌شدند به زندگی روزمره‌اش کمک می‌کردند، مثلاً شکارش را انجام می‌داد و توانست برای خودش لباس، کفش، ابزارهای مختلف درست کند و خانه بسازد. کم‌کم پیشرفت کرد تا به دوره‌ای رسید که حدود ۶هزار سال پیش، اسباب‌بازی‌هایی برای بچه‌ها درست می‌کردند و کوره‌هایی ساختند، مثلاً در بزد، دامغان و دیگر مناطق ایران وجود داشتند. در اصفهان هم آثاری هست که همه اینها، نشانه‌های تمدن و صنایع دستی ما هستند.

باید از مدارس شروع کنیم و به دانش‌آموزان آموزش دهیم که اصلاً این کارها چیست، چگونه انجام شده و چه ارتباطی با زندگی ما دارد. وقتی صنایع‌دستی شناخته و آمالش مشخص شود، به تدریج این موضوع در تفکر افراد جاری می‌کند و زیبایی‌های خاص مثل کاشی‌های منحصر به فرد یا دیگر ابزارهای سنتی که با رجحت و دقت ساخته شده‌اند، توجه آنها را جلب می‌کند. مثلاً لوله، رجحت ساخت و ارزش معنوی این صنایع‌دستی اهمیت زیادی دارد.

به نظر شما این روزها صنایع دستی نقش کاربردی خود را در میان مردم دارد، یا صرفاً تزئینی بودن صنایع دستی رواج پیدا کرده است و اساساً کدام یک کاربرد است؟

خیلی از این ابزارها و محصولات سنتی بسیار قدیمی، ارزش‌های مثبت دارند. اگر در خانه‌های ما باشند یا وقتی در روزاهی به ابزارهای دیجیتال جای بسیاری از اشیای سنتی را گرفته‌اند و خانه‌هایمان بیش از پیش به ویترین محصولات ماشینی شباهت دارند، شاید بد نباشد دوباره نگاهی بیندازیم به آن چیزی که ریشه‌هایمان را زنده نگه می‌دارد: صنایع دستی. محصولاتی که نه تنها زیبا هستند، بلکه حامل معنایی عمیق از فرهنگ، تاریخ، هویت و خلاقیت‌اند. محسوب می‌شوند. مدرس دانشگاه رشته پژوهش هنر، صنایع دستی و معماری، در گفت‌وگویی با «جوان» از ضرورت بازنگری در نقش صنایع‌دستی در زندگی معاصر ایرانی می‌گوید. اینکه این اثر – صنعت چگونه می‌تواند به سبک زندگی ما معنا ببخشد، با محیط‌زیست سازگار باشد، نسل‌ها را هم به پیوند بزند و حتی نقش مهمی در توسعه پایدار ایفا کند. او معتقد است اگر چه موانع بسیاری در راه حفظ و توسعه صنایع‌دستی وجود دارد، اما راهکارهایی نوآورانه و فرهنگ‌محور می‌تواند آینده‌ای روشن برای این میراث ارزشمند رقم بزند. متن گفت‌وگو را در ادامه می‌خوانید.

در دنیای امروز که زندگی به شدت شتاب‌زده و تکنولوژیک شده، چگونه صنایع‌دستی می‌توانند به عنوان یک پل میان گذشته و حال عمل کند و چه تأثیری در بازتعریف هویت فرهنگی ایرانی دارد؟

صنایع دستی به عنوان یک مؤلفه شناخته شده در سراسر جهان، هویت فرهنگی را نمایش می‌دهد، حال در جهانی که به این شدت در حال رشد و توسعه است صنایع دستی تلفیق هنر و فرهنگ و در نهایت صنعت به حساب می‌آید و هر اثر هنری در هر زمان یلی جهت اتصال خاطره بود به طوری که خواستگاه و نیاز مردم تلقی می‌شود و هنر کاربردی همانطور که می‌دانیم و کالاهایی که ابزارهای دیجیتال جای بسیاری از اشیای سنتی را گرفته‌اند و خانه‌هایمان بیش از پیش به ویترین محصولات ماشینی شباهت دارند، شاید بد نباشد دوباره نگاهی بیندازیم به آن چیزی که ریشه‌هایمان را زنده نگه می‌دارد: صنایع دستی. محصولاتی که نه تنها زیبا هستند، بلکه حامل معنایی عمیق از فرهنگ، تاریخ، هویت و خلاقیت‌اند. محسوب می‌شوند. مدرس دانشگاه رشته پژوهش هنر، صنایع دستی و معماری، در گفت‌وگویی با «جوان» از ضرورت بازنگری در نقش صنایع‌دستی در زندگی معاصر ایرانی می‌گوید. اینکه این اثر – صنعت چگونه می‌تواند به سبک زندگی ما معنا ببخشد، با محیط‌زیست سازگار باشد، نسل‌ها را هم به پیوند بزند و حتی نقش مهمی در توسعه پایدار ایفا کند. او معتقد است اگر چه موانع بسیاری در راه حفظ و توسعه صنایع‌دستی وجود دارد، اما راهکارهایی نوآورانه و فرهنگ‌محور می‌تواند آینده‌ای روشن برای این میراث ارزشمند رقم بزند. متن گفت‌وگو را در ادامه می‌خوانید.

محبوبه شعوریان، مدرس دانشگاه در رشته پژوهش هنر، صنایع‌دستی و معماری:

صنایع‌دستی ایران حامل هویت فرهنگی ماست

در دوره مدرن نباید صنایع‌دستی را کنار بگذاریم، چون این یعنی خط‌کشیدن روی هویت، نام خانواده‌گی و اصالت خودمان. ممکن است امروزه افراد به دلیل قیمت مناسب‌تر، کالاهای ارزان و ماشینی را ترجیح دهند اما این اشتباه است که فکر کنیم صنایع‌دستی فقط کالایی لوکس و غیر کاربردی است

که می‌دانیم هنری است که از جنبه های مختلف و مبحث زیباشناسی مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد و مطمئناً تحت‌تأثیر هویت فرهنگی ایرانی است.

برخی معتقدند، استفاده از صنایع‌دستی به‌نوعی اعتراف به مصرف‌گرایی و زندگی ماشینی است. نظر شما درباره این نگاه چیست؟ آیا صنایع دستی می‌تواند به‌عنوان یک حرکت فرهنگی - اجتماعی برای احیای ارزش‌های اصیل و پایدار تلقی شوند؟

توسعه فرهنگی و اجتماعی در جامعه وقتی امکان پذیر است که از ویژگی های ملی و بومی نشئت گرفته باشد که در هویت فرهنگی عامل صنایع دستی و میراث فرهنگی مدنظر است چون جلوه‌گر ارزش‌های اصیل و پایدار خواهد بود و استفاده از صنایع دستی گره خوردن به عوامل موثر زندگی است که از دل ذوق و واقعی و حظظ بارور ها و این‌ها به وجود می‌آید.

با توجه به کاهش استفاده از صنایع‌دستی در زندگی روزمره، به نظر شما چه موانع ساختاری و فرهنگی سر راه حفظ و توسعه این هنر - صنعت وجود دارد؟ و چگونه می‌توان این موانع را از میان برداشت؟

علت اصلی کاهش استفاده از صنایع‌دستی فقط یک مسئله نیست و می‌توان مشکلات اقتصادی، بازاریابی، تبلیغات ضعیف، ناآشنا بودن مردم و ناآگاهی از بازارها و غیره را در نظر گرفت که هر کدام زیر شاخه‌های خاص خود را دارا هستند

بیشتر استفاده کنیم، یعنی ترکیب صنایع‌دستی با دکوراسیون مدرن هم‌گام باشد و دائماً مورد استفاده قرار گیرد؟ تاروح هنر و فرهنگ نیز جلوه‌گر شود.

استفاده از عناصر بومی و صنایع‌دستی در فضای خانه، علاوه بر زیبایی، چه نقشی در تقویت حس تعلق و ارتباط نسل‌های مختلف با تاریخ و فرهنگ‌شان دارد؟

انتقال استفاده از صنایع‌دستی به نسل‌های مختلف حس حافظ میراث فرهنگی و هویت ملی را تقویت می‌کند. در ضمن روحیه خلاقیت را بالا می‌برد و حس افتخار ملی را در وجود نسل‌های آینده ایجاد می‌کند.

در زمینه پیوند صنایع‌دستی با آیین‌های غذایی ایرانی، چه تجربه‌ها یا پژوهش‌هایی وجود دارد که نشان دهد این ارتباط تا چه حد در حال حفظ یا فراموشی است؟ این ارتباط چگونه می‌تواند به حفظ هر دو حوزه کمک کند؟

در این مورد پژوهش‌های زیادی صورت نگرفته است و می‌توان در جشنواره‌ها و نمایشگاه‌های مشترک صنایع‌دستی و غذا و همچنین گردشگری غذا از طلوع صنایع‌دستی استفاده کرد که موجب رونق گردشگری یا غذاهای محلی و سنتی ایرانی نیز خواهد بود.

زندگی مدرن و شهرنشینی چه تأثیراتی بر فراموشی هنرها و فنون سنتی داشته است؟ از نظر شما، چه راهکارهای نوآورانه‌ای

باعث می‌شود صنایع دستی در بسک زندگی ایرانیان همچنان زنده، کاربردی و مورد استفاده باقی بماند.

نمونه‌هایی از این فعالیت‌ها می‌شناسید؟ لطفاً بگویید چگونه می‌توانیم به احیای استفاده از صنایع‌دستی کمک کنیم. به طوری که صرفاً جنبه تزئینی نداشته باشد و به جای ورود صرف به خانه‌های ایرانی، بخشی از زندگی و سبک زندگی آنها شود؟

این صحبت درست است ما باید از تکنولوژی به درستی استفاده کنیم. تکنولوژی‌هایی مانند فضای مجازی و هوش مصنوعی کاربردهای بسیار مفیدی دارند. مثلاً هوش مصنوعی در فضای مجازی به گونه‌ای به کار گرفته می‌شود که وقتی شما یک موضوع را بیشتر دنبال می‌کنید، محتواهای مرتبط به آن موضوع به صورت مکرر برای شما نمایش داده می‌شود. من می‌خواهم بگویم این کاربردهای نوین تکنولوژی می‌تواند به فرهنگ‌سازی و حفظ صنایع‌دستی در ذهن مردم کمک کند، به‌طوری که این هنرها وارد خانه‌ها شوند، تبلیغ شوند، بازار پیدا کنند و برای مردم شناخته شده و جایگزین فیلمسازی و

می‌توانند به احیای این هنرها در بستر زندگی شهری کمک کند؟

باید هنرها و کالاهای ایجاد شده در زمینه صنایع‌دستی به سمت کاربردی‌تر شدن سوق داده شود و همچنین درخواست بازار را باید مدنظر قرار داد و با سلایق و کمبودهای جامعه آشنا شویم تا کالاهای کاربردی بیشتر تولید کنیم.

صنایع‌دستی چگونه می‌توانند نقش یک عنصر پایدار و زیست‌محیطی را در سبک زندگی امروزی بازی کنند؟ آیا این جنبه می‌تواند در جذب نسل جوان مؤثر باشد؟

صنایع‌دستی و کالاهای تولیدی به دلیل استفاده از مواد طبیعی و تولید آلاینده‌های کمتر، سازگار با محیط زیست و عنصری پایدار به حساب می‌آید. صنایع دستی هم‌چنین حامی میراث فرهنگی و موجب توسعه اقتصاد جامعه و بهبود زندگی شهری است و نقش مهمی در توسعه پایدار برای نسل‌های آینده و حفاظت از محیط‌زیست دارد.

به نظر شما، سیاست‌ها و برنامه‌های فرهنگی و آموزشی تا چه حد در جهت حفظ و گسترش صنایع‌دستی موفق بوده‌اند؟ چه تغییراتی لازم است در این حوزه رخ دهد؟

با توجه به اینکه صنایع‌دستی تجلی هویت ایران و ایرانی است، ایجاد نمایشگاه‌های داخلی و بین‌المللی و همچنین برگزاری بازارچه‌های فصلی و دائمی باعث گسترش و رونق و بازاریابی در خرید صنایع‌دستی شده است. با ادامه‌دار شدن این روند و بررسی و رفع مشکلات تولید و حمایت از تولیدات ملی، اعطای تسهیلات بیشتر به تولیدکننده جهت خرید مواد اولیه و ایجاد بیمه با نرخ تعهد شده مناسب برای کارگاه‌ها و مشاغل صنایع دستی گام بزرگی در این حوزه رخ خواهد داد.

بررسی نسبت زندگی ما با دست‌آفریده‌های ایرانی به انگیزه هفته صنایع دستی

دست‌هایی که هنر صنعت و اصالت می‌آفرینند

حسین گل‌محمدی

ایران مهد هنرهای سنتی و صنایع دستی است. کمتر شهر و دیاری را می‌توان در این سرزمین کهن یافت که با یک یا چند محصول از هنرهای سنتی و صنایع‌دستی شهره ملی نشده باشد و البته شهرها و روستاهای بسیاری نیز داریم که در سایه این «هنر - صنعت» دیرینه، فاخر و کاربردی، به افتخار جهانی شدن نائل آمده‌اند و نام ایران را در ردیف اولین و برترین جهان در صنایع دستی نشانده‌اند. با چنین ظرفیتی اما شوربختانه باید گفت، به‌رغم تنوع و اصالت شاخه‌های صنایع دستی در ایران، بنا به دلایل بی‌شمار، این هنر - صنعت به جایگاه شایسته خود در زندگی و اقتصاد ما دست نیافته است. در واقع با وجود ظرفیت بالقوه صنایع دستی در ابعاد فرهنگی و اقتصادی که هم موجب حفظ هویت و اصالت ما، هم تسهیل خودکفایی ملی می‌شود، در عمل شاهد موانع و مشکلات بسیار در برابر این بالقعل شدن آن هستیم. از بحث کلان صادرات یا واردات صنایع دستی و مشکلات و چالش‌های آن و از مسائل و مشکلات صنفی هنرمندان و شاغلان این حوزه که بگذریم نکته مهم قهر مردم خودمان با صنایع دستی ایرانی و گرایش‌مان به کالاهای مدرن و فانتزی است که جای نگرانی جدی دارد. ۲۰خرداد روز جهانی صنایع دستی که در ایران در قالب یک هفته برگزار می‌شود، فرصتی است تا بار دیگر به هنروران این حرفه ارزشمند، صاحبان دست‌هایی که هنر، صنعت و اصالت می‌آفرینند، توجهی بیش از پیش کنیم و شرایط را برای بهبود دوباره صنایع دستی با سبک زندگی‌مان فراهم سازیم. بی‌تردید بخش زیادی از جایگاه ما در بعد ارتقای فرهنگی و اصالت‌مان به این هنر - صنعت وجود دارد. در واقع با وجود ظرفیت بالقوه صنایع‌دستی در ابعاد فرهنگی و اقتصادی که هم موجب حفظ هویت و اصالت ما، هم تسهیل خودکفایی ملی می‌شود، در عمل شاهد موانع و مشکلات بسیار در برابر این بالفعل شدن آن هستیم. از بحث کلان صادرات یا واردات صنایع دستی و مشکلات و چالش‌های آن و از مسائل و مشکلات صنفی هنرمندان و شاغلان این حوزه که بگذریم نکته مهم قهر مردم خودمان با صنایع دستی ایرانی و گرایش‌مان به کالاهای مدرن و فانتزی است که جای نگرانی جدی دارد. ۲۰خرداد روز جهانی صنایع دستی که در ایران در قالب یک هفته برگزار می‌شود، فرصتی است تا بار دیگر به هنروران این حرفه ارزشمند، صاحبان دست‌هایی که هنر، صنعت و اصالت می‌آفرینند، توجهی بیش از پیش کنیم و شرایط را برای بهبود دوباره صنایع دستی با سبک زندگی‌مان فراهم سازیم. بی‌تردید بخش زیادی از جایگاه ما در بعد ارتقای فرهنگی و اصالت‌مان به این هنر - صنعت وجود دارد.

مجید فیضی‌راد، دستیار مدیرکل حمایت از تولید معاونت صنایع دستی:

طراحی کاربردی صنایع دستی فرصتی برای احیا و ترویج آن است

صنایع دستی باید از حالت صرفاً نوستالژیک و تزئینی خارج شود

علی بزرگمهری / جوان

با نگاهی گذرا به برخی خانه‌های ایرانی هنوز کنار سفره‌ها، ظرف‌ها و اشیایی از جنس صنایع دستی دیده می‌شود که مادر خانواده آنها را برای استفاده روزمره در اختیار اعضای خانه قرار می‌دهد. ظروفی که جنبه صرفاً تزئینی ندارند بلکه کاربردی‌اند و هویت فرهنگی و ایرانی را در فضای خانه به نمایش می‌گذارند. امروز بیش از هر زمان دیگری احساس می‌شود صنایع دستی باید از حالت نوستالژیک و تزئینی فراتر رفته و به بخشی از سبک زندگی ایرانی - اسلامی تبدیل شود. این رویکرد نه تنها حفظ و استمرار هنرهای سنتی را ممکن می‌سازد، بلکه به توسعه اقتصادی، اشتغالزایی و تقویت خانواده‌ها در مسیر فرهنگ اصیل ایرانی - اسلامی نیز کمک خواهد کرد. از طرفی چند سالی است مقام معظم رهبری (مدظله العالی) با نامگذاری سال‌ها با محوریت «تولید داخلی» توجه ویژه‌ای به رونق این نوع از تولید و اقتصاد مقاومتی داشته‌اند، بنابراین، این فرصت می‌تواند با حمایت از صنایع دستی کاربردی و مبتنی بر سبک زندگی ایرانی - اسلامی، این شعارها را به واقعیت نزدیک‌تر کند. در این باره با مجید فیضی‌راد، دستیار مدیرکل حمایت از تولید معاونت صنایع دستی وزارت میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری گفت‌وگو کرده‌ایم. در ادامه متن کامل مصاحبه با این کارشناس را می‌خوانید.

صنایع دستی در میراث فرهنگی کشور چه جایگاهی دارد و چه نقشی در حفظ هویت ملی ایفا می‌کند؟

یکی از مهم‌ترین عناصر بصری که در طول تاریخ بشر از روی آن تمدن، تاریخ و فرهنگ یک ملت مورد بررسی قرار می‌گیرد، همین آثار به جا مانده از ادوار تاریخی است. در واقع ملموس‌ترین و نزدیک‌ترین عناصر بصری که مورد توجه قرار می‌گیرند و اولین چیزی که سراغش می‌روند، همین آثار تاریخی است. این آثار معمولاً به دو صورت دیده می‌شوند یا به شکل بناهای تاریخی هستند یا به صورت اشیای تاریخی. این اشیا هم در صنایع دستی جای می‌گیرند و هم در اینبه تاریخی و هنرهای وابسته به آن، از جمله حجاری، سنگ تراشی، گچبری و نقاشی. در واقع این هنرها هم جزء رشته‌های صنایع دستی به حساب می‌آیند و هم اشیایی هستند که افراد در زندگی روزمره از آنها استفاده می‌کردند. از طرفی، افراد متمول نیز از آنها استفاده می‌کردند. از طرفی، افراد متمول نیز تزئینی که از آنها برای فخر فروختن به دیگر کشورها یا تمدن‌ها استفاده می‌کردند. در این میان، صنایع دستی نقش اصلی را ایفا می‌کنند، چرا که نقش‌ها، موتیف‌ها و کاربردها بر اساس فرهنگ و قومیت‌ها متفاوت بوده و این تفاوت‌ها از رشد دست. احترام به این پیشینه و توجه به صنایع دستی در دوره معاصر با توجه به چنین سابقه‌ای باید بیش از پیش مورد توجه قرار گیرد، چون در گذشته، تهدیدی به نام صنعت وجود نداشت اما امروزه صنعت و تکنولوژی در برخی جاها کمک کننده است. به طور مثال در ابزار آلات و وسایلی که روند کار را تسهیل می‌کنند اما در برخی موارد باعث تهدید و نابودی این میراث می‌شود.

در واقع می‌توان گفت تکنولوژی برای صنایع دستی، حالتی شبیه به تیغ دو لبه دارد.

چگونه می‌توان صنایع دستی را با سبک زندگی ایرانی - اسلامی امروزی متناسب و حضور آن را پررنگ کرد؟

بخشی از حمایت‌ها در خصوص صنایع دستی مربوط به اقدامات و برنامه‌هایی است که از سوی بخش‌های دولتی و غیردولتی انجام می‌شود. وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی برنامه‌هایی را در این راستا تدوین کرده و در حال اجراست. به ویژه نقش نهادهایی مثل صداوسیما، عناصر بصری و گرافیک شهری می‌تواند بسیار مؤثر باشد، چرا که اینها می‌توانند تداعی‌گر و دامنه‌دهنده مسیر ترویج صنایع دستی باشند. بخش ترویج و آموزش صنایع دستی نیز نقشی بسیار مهم و کلیدی دارد. اینکه بچه‌ها نسبت به گذشته تفاوت مانده یا تغییر کرده‌اند باید صنایع دستی را بر اساس فرهنگ فرهنگی امروزی بازطراحی کنیم. یعنی در برخی حوزه‌ها لازم است تغییراتی ایجاد شود تا این محصولات با سبک زندگی امروزی متناسب باشند. در این میان، یکی از مهم‌ترین عواملی که می‌تواند به این روند کمک کند ولی مغفول مانده بحث طراحی محصول برای سبک زندگی امروز است. ما افراد زیادی را در دوره معاصر می‌بینیم که به عنوان‌هایی نظیر «کاربردی سازی» یا «طراحی» وارد این حوزه می‌شوند، اما در واقع مبانی ابتدایی طراحی محصول را نمی‌دانند. طرف ممکن است مدت کوتاهی طرحی زده باشد یا صرفاً از روی ذوق شخصی کار کرده باشد در حالی که طراح واقعی کسی است که به صورت تخصصی در این حوزه آموزش دیده و فعالیت کرده باشد. چنین فردی باید در استفاده از ذوق فردی در طراحی داشته باشد. تاریخ را بشناسد، سبک زندگی امروز و مکاتب فکری معاصر را بشناسد، ابزارها را به خوبی بداند و در قالب معاصرسازی اشیا بتواند مسیر درستی را طی کند. این طراح باید سال‌ها در زمینه طراحی محصول کاربردی کار کرده باشد و سپس با افزودن ذوق شخصی خود بتواند ابزار آلات، اشیا یا فرمهایی را طراحی کند که واقعاً به درد زندگی امروز بخورند و بتوانند در قالب محصولات مختلف صنایع دستی ارائه شوند.

نگاه شما به نسل جدید چگونه است؟ آیا ارتباطی با صنایع دستی دارند و آن را می‌شناسند؟

نسل جدید به شدت به صنایع دستی اقبال نشان می‌دهد چه به لحاظ نوستالژیک و چه به این دلیل که می‌خواهند کار عرصه کار در حوزه صنایع دستی شده است. من در میان اطرافیان خودم چه افراد عام و چه خاص، کمتر کسی را دیده‌ام که بگوید با صنایع دستی ارتباط برقرار نمی‌کند. وقتی در بسک زندگی امروز بخواهیم یک دوره گذار را در نظر بگیریم، حتی اگر خانه‌ای که در آن زندگی می‌کنیم منعقل به خودمان نباشد، معمولاً در خانه پدر و مادرمان اشیایی از گذشته وجود دارد که باقی مانده‌اند و ذهن و چشم ما به آنها آشناست. گاهی از این اشیا به عنوان دکور استفاده می‌کنیم و گاهی هم استفاده کاربردی از آنها داریم. به نظر من در صنایع دستی اتفاقاً باتسل جدید ارتباط خوبی برقرار می‌کند، اما در کنار استفاده نسل جدید نیاز به نسلی جدید در بخش تولید و طراحی هم داریم؛ نسلی که وارد فرایند طراحی شود و بتواند عناصر سنتی را وارد زندگی امروز کند؛ همان موضوعی که در سؤال قبلی هم مطرح شد؛ همان محصول.

این نسل جدید طراح باید بتواند با صبر و دقت، طراحی انجام دهد و برخی عناصر سنتی را به گونه‌ای وارد زندگی امروز کند که با شرایط امروزی همخوانی داشته باشد. شاید با همان حجم و شکل قبلی نتوان کار کرد، اما طراحی باید آزادسازی شود تا با سبک زندگی معاصر هماهنگ گردد. من بعید می‌دانم کسی از چنین محصولی که ریشه در گذشته دارد اما متناسب با زندگی امروز طراحی شده بدش بیاید یا ناخوشاید